

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre . . . . . 12 K
Félévre . . . . . 6 K
Negyedévre . . . . . 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: Vezércikk. Új reformáció!? G. H. — Országos valláseggyenlőségi szövetség. H. J. — A hontomosi evangélikus templom felszentelése. Bobál Samu. — Tárca. Luther Wormsban. Mutatvány Henzen Vilmos „Luther“ cz darabjából: III. felvonás 3-ik jelenete. Fordította: Frenyó Lajos. — Templomavatási évszázados emlékünnepe Bártfán. y (Folyt. köv.) — Bejelent. — Nekrológ. — Irodalom. — Pályázatok. — Hirdetések

Új reformáció!?

Szívek és elmék nagy korkérdések hatalma alatt állanak. A modern kor a fizikai lét kényelmes és gyönyörteljes lefolyása számára egyre gyarapítja találmányait; — maga az ember birodalma alá hajtja a levegőt, a vizet, a földet s benépesít egymáshoz közel és egymástól távol álló területeket hanggal, színekkel, beszéddel, gépekkel. — A gondolkodás egyre veszít eszményiségéből, egyre közelebb férkőzik s hozzáalakul a valóhoz — a realitáshoz. A művészet elveszti az idealizáló törekvést, az irodalom leveti magáról a prüderia korlátait, az üzleti világ merész vállalatokat koczkáztat, a munka egyre több hatalmi tért hódít el a tőke elől, a politika a nemzeti becsület és nemzeti eszmények érintetlen szolgálatából kilépve, egyre inkább a rideg számítás tudományának gyakorlati alkalmazásává válik. A társadalom élete hű visszatükröződése az egyedi és az állami lét, nemkülönben a tudományos és ipari lét fent vázolt átalakulásának. Egyrészt a „bellum omnium contra omnes“ — másrészt a panamák; egyrészt mohó felhajszolása mindannak, ami a testnek élvezetet, gyönyört, szórakozást nyújt, másrészt megragadása minden kapocsnak, amely a világiakban, a vagyonban gyarapodást, az állásban emelkedést, a címekben tekintélyt biztosít. A régi eszmény: Istennek képe az emberben: — tünőfélben! A l' homme = bestie —: előtérben.

Csoda-e, ha ezek láttára nemesebben érző szívek, ideálisabban gondolkodó lelkek kezdenek kétségbe esni a vallás szerepe és az erkölcs hatalma felől?! Csoda-e, ha egyesek a vallás és erkölcs befolyásának látszólagos csökkenése gondolatától hajtva, nem ra-

radnak meg az általános korszemléletnél, hanem egyfokkal mélyebben is vizsgálódnak, egy fokkal közelebb lépnek a saját egyházukhoz s mint evangéliumi egyházuk javán buzgólkodó férfiak, csak a saját egyházukban kutatva-vizsgálódva, foglalkozni kezdenek azokkal a gondolatokkal is: mik a protestantismus hanyatlásának okai, vagy mint egy másik, igen tekintélyes férfi* egy napilap hasábjain folytatólagosan közzétett, magas színvonalú fejtegetésében teszi, azzal a gondolattal: Mik a protestantismus haladásának akadályai, — majd ismét mások (Dr. Masznyik Endre és Antal Gábor) a folytonos önreformálás szükségével?

Álljunk meg kissé e pontnál és ma. a reformáció 391-ik évfordulóján elmélkedjünk ama kérdés felől: valóban szükség van-e új reformációra, valóban odáig jutottunk-e már, hogy a protestantismus így, ahogy ma van, jelenlegi dogmatikájával, egyházzervezetével, hitéletével és egyháztársadalmi szereplésével elvesztette-e már létjogát és tovafejlődésének minden feltételeit?

Nem tagadjuk — bizonyos keserűséggel, — vagy, hogy egy árnyalattal hívebben rajzoljuk meg kedélyállapotunkat, a nemesebb haragnak egy nemével foglalkozunk e kérdéssel. Mert — habár a jó igyekezetet mindenkinél tiszteletben is tartjuk s nagyon jól tudjuk, hogy az a forrás, amelyből a fent általunk is „egyházuk javáért buzgólkodó“ jelzővel megnevezett férfiak skeptikus fejtegetései eredtek: az egyház szeretete, az egyházuk javát féltő szeretetteljes aggodalom volt: — még sem habozunk kijelenteni azt, hogy aki a protestantismus hanyatlásának, vagy fejlődésének lehetetlenségéről, vagy tovahaladásának a protestantismus lényegé-

*Dr. Berzsényi Jenő a „Budapesti Napló“-ban.

ből eredő akadályairól beszél: az vagy rémképeket fest öntudatlanul, vagy nem elég mélyen bocsátkozik bele a dolog lényegének megismerésébe. Szeretheti egyházát, s dicséretére válik, hogy jövőjét aggodalmainak közlése által is erősíteni igyekszik: de maguk az ő aggodalmi nem alaposak és nem is jogosítják fel eféle consequentiákra, amelyeket újabban hangoztatnak, sőt amelyektől ők maguk — jóhiszeműen — félnek.

Mert két dologgal legyünk tisztában. Az egyik az, hogy aki a protestantismus hivatásáról, tevékenységéről, sikereiről, vagy annak hanyatlásáról, fejlődése akadályairól beszél, — annak nem szabad a részt általánosítani és azonosítani az egésszel, nem szabad megfélemlenie arról, hogy *a magyar prot. egyház csak részszerinti töredéke az egész világprotestantismusnak*. Már pedig ezt, az egész világon elterjedt protestantismus állapotát a maga egészében véve bírálat alá: kicsoda volna jogosítva a protestantismus hanyatlásáról, továbbfejlődésének bennható akadályairól, vagy pláne új reformáció szükségéről beszélni? Ki ne látná azt a hatalmasan lüktető szellemi erkölcsi életet, a mely a német, az angol, a dán, a holland, az amerikai protestantismust egyházi, nemzeti, hitéleti és politikai tekintetben egyaránt kiváló, szinte páratlan tekintélyű s humanitárius szempontból is áldásosan ható tényezővé avatja? Ki ne látná a protestantismus szellemi szabadságának diadalmos előrenyomulását a francia nemzetnek a pápai szék hatalma alól való emancipálódásában, — a bigott Ausztriában szakadatlanul tartó „Los von Rom.“ mozgalomban, a magyar róm. kath. egyház autonómia utáni epekedésében (de nem úgy, mint a klérus kívánja), — a kelet nagy hitéleti munkáiban!? A hol ennyi energia lüktet valamely intézmény szellemhatásában: van-e ott szükség új reformációra vagy ez intézmény megmaradása és hivatásszerű továbbfejlődése felől támadt aggodalmakra?

A másik pedig az, hogy, még ha nem általánosítunk, még ha csak itthon kutatunk, itthon diagnosztizálunk is, mert általánosságban a fentiek alapján nem szabad és nem is lehet a protestantismus hanyatlásáról beszélnünk, itélni a protestantizmusról akkor sem lehet a protestantismus nélkül. Mert — bocsánatot kérünk, de egyházpolitikai kedvőtlen vagy kedvező helyzet, az egész hazai protestantismus lélekszámaránya szempontjából ezidőszert kárunkra mutató, de esetleg később javunkra is válható $\frac{2}{10}^0/0$ -nyi huliámzás és a r. katolikus reakció előnyo-

mulásának egyes jelenségei még *nem maga a jelenlegi magyarországi protestáns egyházi és vallási élet állapotának az aequivalense*. A ki azokból itél e felől, az felszínes munkát végzett, de nem bocsátkozott alá a mélybe. Mi állítjuk s szükség esetén szívesen bizonyítjuk is, hogy *a hol a hitbeli meggyőződés ereje hanyatlak, csak ott lehet beszélni magának az egyháznak belső hanyatlásáról* . . . Kérdjük: olyan-nak látják-e aggodalmaskodó atyáinkfiai a protestáns egyházak helyzetét hazánkban, hogy jogosítottaknak érzik magukat annak a diagnózisnak a kimondására: hogy a protestáns egyházaknak népében — és csak ebben — hanyatlak a hitbeli meggyőződés ereje?

Nos, ha ezen a téren kezdenénk vizsgálni, akkor nyugodtan állapíthatnók meg azt a tényt, hogy a róm. katolikus, a görög katolikus és a zsidó vallás híveiben még feltűnőbb mérvben pusztít a betegség — a hitbeli meggyőződés hanyatlása! Ez nem a hazai protestantismusnak, nemis a világprotestantismusnak, de általában minden pozitív vallásnak általánosan jellemző kórtünete, és a bevezető sorainkban néhány ecsetvonással megrajzolt korszellem hatásából ered. Aki elég gyenge hitű arra, hogy a kor materiális szellemétől első csapásra megsédüljön, aki-nek szívébe nincsen kitorölhetetlenül belevésve az a hitvallomás: „Én és az én házam népe az Urat szolgáljuk“ az — **felekezeti különbség nélkül** — és ez a mi okfejtésünknek súlypontja — rabjává lesz a korszellem materiális irányának.

Ha pedig ekként a feladat abban áll, hogy a modern kor materiálismusával szemben támasszunk küzdelmet: akkor, bármennyire nehéznek is lássék e munka, nem habozunk kijelenteni azt, hogy a *protestantismus formális és materiális valláselvének vezérlése alatt* e küzdelem minket több eredménnyel kecsegtet, mint akár a papismus, akár a judaismus, akár a brahmanismus vagy buddhizmus elveié alatt! Ahol a hitnek egyedül üdvözítő ereje mellett Isten egyedül annak nevezhető kinyilatkoztatása a szellemet vezérlő legfőbb tekintély: ott a szellem szabad mozgása és a válságos földi létben kívánatos békéje örökké biztosítva van. — Az ilyen hitrendszer minden korok emberéhez méltó leend, minden felvilágosult elmét kielégít és minden nemes értelemben vett szociális eszmeáramlatot felkarol. Az ilyen hitrendszernek nem kell, nem szükséges az emberiség társadalmi küzdelmeihez való örökös alkalmazkodás módjai felett töprengeni s a maga létét azokhoz szabni — talán ma-

gát a kor eszmeáramlatai szerint örökösén átformálni: nem az ilyen hitrendszer a valóság világában maga az az örökkévaló emberi, amely felé, mint eszmény felé, épen minden kornak minden egészséges eszmeáramlata önkéntelenül is törekszik.

A beteges eszmeáramlatok szerint reformáljuk tehát a protestantizmust? . . . No, ez talán mégis túlságosan szerénytelen követelés volna a protestantizmussal szemben!

Tehát nem új reformáció, — de a 391 éves reformáció alapelveinek hű követése véd, óv, fejleszt és erősít meg minket mindenkoron, — mind az időknek végeiglen. — S azért bátor büszkeséggel mondjuk továbbra is, hogy mi — protestánsok vagyunk s azok is maradunk.

Országos vallásegyleti szövetség.

Ev. egyházunk tespedésének az oka nem az, mintha az evangéliumi erő vesztett volna régi erejéből, mintha talán idejét multa volna már, mint a hogy annyi sok eszmének elmúlása a sorsa közöttünk. Az ég és a föld elmúlik, de az Urnak a szava örök. Ha gyöngül az ereje, oka ennek csak az lehet, hogy nincsen vezető szellem, a ki az evangéliumi erőt úgy tudná beilleszteni a szellemi irányzatok és az élet különféle érdekköreinek áramlatába, hogy gyűjtsen és világítsa. Ereje ma is ugyan az, a mi régen volt. Nem multák idejüket Krisztus ama szavai „Térjete meg,“ de a midőn a ker. életnek ezen feladata az egyén erkölcsi lelkiismereti életéhez tartozik, kell külső társadalmi szerveknek is lenni, a melyek ezen életet a társadalomban ápolják és meg is valósítsák.

Ezen külső szervek pedig az egyházak mai formái. Ezek egyike sem mondhatja magáról: „Én vagyok az egyedül üdvözítő“ mert nem a történeti forma, hanem egyedül az Isten kegyelme az Ur Jézus Krisztusban üdvözít. Istennek ezen kegyelme csak történeti fogalmakba foglalható, de nem érinti azt az egymásközi szeretetet, a melyikről Pál apostol modja: „Ha embereknek vagy angyaloknak nyelveken szólnék is . . . ha jövendőt tudnék mondani . . . ha még milyen hittem volna is s ha szeretet nincsen én bennem, semmit az nem használ nékem.“ Pedig úgy látszik, hogy az egyházi élet mai alakulata ezen szeretetet, Istennek kegyelmét a külső történeti forma szerint kívánja mérni, a midőn visszhangzik minden attól a jelszótól »mert többségben vagyunk, a mi szavunknak kell érvényesülnie mindenütt.«

A klerikalizmus terjedésének és ezen terjedésnek céljából megindított minden kulturális propagandának ez az alapelve, a mely ellentétben a ker. élet igazságának a lényegével, az egyedüliség jog igényével lép fel. Szervezetében bármily erős és megingathatatlan legyen, a kulturális élet mai fejlett állapotában nincsen annyi ereje, hogy egyeseknek és velük százazreknek hatása alól való felszabadítását megakadályozhatná. Az emberrel veleszületett önállóságra törekvő, mindennek végokát kereső szellem tudományos kutatások nyomán annyi igazságot halmozott fel,

hogy a lélek akarata ellenére is vallásilag kételkedővé, egyházfelekezete iránt közömbössé válik, hasonló a pusztába tévedt juhhoz, a hol bár talál oázist, de azért nyugalma még sem teljes.

Világító, rendszerező szervre van szükség, a melyik közelebb hozza a való életet a vallás követelményeihez s ebben az irányban nem lehet vezető sem az egyik, sem a másik hitfelekezet, mint ilyen, hanem csak az olyan szerv, olyan társadalmi alakulat, a melyik iránt bizalma lehetne mindenkinek.

Isten bölcsessége vezérelte a szervező elméket, a midőn kerülve minden hitfelekezeti ségét, mintegy az ösmerkedés kedvéért a tiszta vallás-erkölcsi, és vallástudományi életnek ápolására megalkották az országos vallásegyleti szövetséget, mely zászlajára írta nemcsak az egyenlőség jogigényét, hanem a hitfelekezetek iránti tisztelet és szeretet ápolásával a közmegegyezés és az önzetlen szeretetnek az életben való megvalósítását is.

Bár csalhatatlan tiszta keresztyén tudat sugallta ez eszmét, egyházunk még sem áll vele külső szervei összefüggésben, de a szövetséget elvei fedik egyházunk elveit, s a mint egyházunk plántálja, erősíti a hívő lelkekben a hitet, éppen így ezt teszi az országos vallásegyleti szövetség is, csakhogy más uton és módon. Azért legyen e szövetséget mindnyájunk szívesen látott vendége úgy otthonainkban, valamint egyházi életünk terén is.

H. J.

A honts mososi evangélikus templom felszentelése.

Felejthetetlen lelki örömben volt részük mindazoknak, akik október hó 18-án Honts moson az evangélikus templom felszentelésénél résztvettek. — Nagy öröme volt Honts mosnak, hogy templomát felépíthette s ezen örömet fokozta s betetőzte, hogg a templom felszentelését magas kora daczára Dr. Baltik Frigyes, a dunáninneni kerület szeretett főpásztora személyesen végezte, aki szombaton érkezett meg Korponán át Honts mosra.

A korponai vasúti állomáson, — ahova délben érkezett meg, — Händl Vilmos főesperes s egyetemes főjegyző fogadta. A korponai evangélikus egyház nevében annak felügyelője, királylehotai Lehoczky Gusztáv magyar s tót beszéddel üdvözölte, majd Halmay László a korponai járás s Baumerth Ottó főjegyző, h. polgármester a város nevében. A püspök Korpona város egyházi s hazafias történetére utalva, megköszönte a szíves fogadtatást magyar nyelven, majd a presbyterekhez szólva, tót nyelven. A nagy sokaság között ott láttuk a róm. kath. egyház képviselőjét is. A fogadás után a püspök hosszú kocsisortól követte felbokrétázott kocsin vonult be a városba, ahol Lehoczky Gusztáv felügyelő vendége volt. Pár órai tartózkodás után kíséretével kiment Honts mosra. Utközben Csábrákvarbókon diadal kapu alatt várta a község apraja, nagyja s a hivek nevében Vyborny György bíró üdvözölte. Az elébe jött hivekkel Honts mosra érve, a diadal kapunál Martis János lelkész fogadta.

Vasárnap reggel ezen ritka alkalomra nem csak a szomszéd község lakosai jöttek el, hanem Zólyomból, Korponáról, Ledényből, Teszéről, Udvarnokról, Devicséről s Dacsólámról is igen sokan.

A gyülekezet igen megörült Händl Vilmos főesperes jelenlétének is. Jól esett látni körében a korpo-

nai kerület országgyűlési képviselőjét Czobor Lászlót, Halmay László járási főszolgabíróát, Vajda Pál palásti földbirtokost, számos hölgyet, 10 lelkészt, 14 tanítót, korponai presbytereket s másokat.

A templomavatási aktus 10 órakor vette kezdetét, amidőn Dr. Baltik Frigyes püspök, Händl Vilmos főesperes, Dianovszky János darázsii, Fuchs Samu szuchanyi, Szlávik György dacsólami, Dedinszky Aladár devicsi, Jamriska János csalli, Bernáth Pál ledényi, Bobál Samu egyházmaróthi, Martis János helybeli lelkész, Karaszka János cseri s. lelkész kíséretében a hívektől követve vonult a templomhoz ének s harangzúgás mellett.

Könyvekig megható jelenet volt az, amint az összesereglett nép énekelte „Mind az, ki reményét” kezdetű, gyönyörű s szép melódiájú éneket, amibe harmónikus csengő harangok szava vegyült bele.

A Czajhán János, szélesebb körben ismert építész által tervezett s épített tiszta román stílusú szép templomhoz érve, ajtajánál a püspök antifonát mond s bent a tanítók kara adja a feleletet. Az ajtónál álló építész átadja a kulcsot a honts mosi buzgó felügyelőnek, Lehoczky Gusztáv korponai ügyvédnek, ki rövid beszéd kíséretében kinyitja a templomot, amelybe áhitattal vonulnak be a hívek is. Az összesereglettek oly nagy számban voltak, hogy több mint a fele kint maradt.

Megkezdődött a szokásos Istentisztelet. A püspök az oltár elé lépett Händl Vilmos főesperes s Bobál Samu kíséretében, kik közül az előbbi liturgizált, utóbbi lelkész a 84. zsoltárt énekelte. A második ének után Dr. Baltik Frigyes püspök mondotta a felszentelési beszédet tótul I. kor. 1., 4—9. alapján. Ide vágó igék voltak azok, mert hiszen nagyon kevés olyan gyülekezet van, mint a honts mosi. Tartalmas, szép beszéde, oktatása örömkönyveket csalt nemcsak a honts mosi hívek szemébe, hanem másokéba is. Bizony csak úgy lesz erős a mi egyházunk, ha minden keresztyén ház Isten házává változik, ahol az Isten igéje mindennapi, ahol Krisztus erősít s megszenteli az ember életét. Sokáig beszélt s mégis jól esett szavát hallgatni. Így csak az beszélhet, akiben Krisztus lelke lakozik. A tót beszéd után Róm. 1., 16. alapján magyarul beszélt; bizony meg szívvel lehetnék mindnyájan az igében mondottakat, különösen a mai anyagias világban. A beszéd után felavatta a templomot, annak egyes részeit, az oltárt, amely három részre van osztva. Középen Krisztus alakja, Kubányi Lajos eredeti festménye, két oldalt márvány utánzatú kövön szentirási helyek Ján. 12., 40. és Ján. 14., 23. — a gyönyörű keresztelő medenczét, szószéket, edényeket stb.

„Isten a mi erős várunk” eléneklése után Händl Vilmos főesperes felolvasta az evangéliumot Luk. 19., 1—10. s Crédo eléneklése után Martis János mondotta el ünnepi beszédét I. Moz, 28., 16—17. alapján szép tartalommal: „szeressétek ezen házat, mert ez Isten háza, 2. a meny kapuja”, felosztással. Majd felolvasta a templomépítés történetét. A 275 lélekből álló gyülekezet 30500 koronát fordított a templom építésre fuvarokon kívül, amelyek szakértői értéke 10000 korona. A templomot 1907. május 6-án kezdték építeni. Építés közben meghalt buzgó lelkésze Blaskovits Miliduch, — szerencséje, hogy volt s van buzgó felügyelője, Lehoczky Gusztáv, akinek az építés körül nagy érdemei vannak. Hogy evangélikus egyházunk nem hanyatlik, mutatja legjobban a hívek áldozatkészsége. Minden egyes családapa fizetett 680—1000 koronáig s hozzá jött vagy 100 fuvar. De te-

kintetbe kell venni, hogy ezen hívek mind egyszerű szegény földmivesek s ezt rövid idő alatt tették meg. A templomra begyűlt 275 lélek után 20 koronányi személyadóból 5500 K, 32 urb. telek után 453 K 12 f.-jével 14500 K, alapjuk volt már a takarékbán 6800 K, ehhez jött az egyetemes gyámintézettől 100 K, Báró Baldacsy-alap 100 K, esperességi gyámint 99. K 60 f. Egyesek is adakoztak: Prazsenicza György sógorával Mihálylyal Amerikából 15 K, Rados Sándor Amerika 12 K, Gajdos János 2 K, Paulini Pál 2 K Amerika, Orem Badin 4 K 20 f., Schmidt Ipolyság 4 K, Leseniczi bíró 19 K, Machorecz, Krizsan 1—1 K, Jankov János Túr 10 K, Letovics juhász 10 K, Obert György 2 K, Senko 2 K, Marecky molnár 30 K, összesen begyűlt 413 K 80 f. Országos gyűlésből bejött 3107 K 53 f. Rakonczai hívek 46 K 50 fillt gyűjtöttek. Orgonára gyűjtés 539 K 12 f. Oltárképre begyűlt 713 K 43 f. Keresztelő medenczére 296 K 76 f. Oltárterítőre 65 K. Harangokra 3363 K 9 f. Kölcsön vettek 2500 koronát. — Az összes bevétel volt 33960 K 65 f. Ebből kifizettek templomra 29000 K (fizetendő még 2500 K kauczió). Új harangokra fizettek 3315 K 34 f. Keresztelő medenczére 300 K, orgonára 400 K foglalót adtak (2600 K-ba fog kerülni). Oltárkép 120 K-ba került. Egyesek ajándékoztak: bibliát (Gajdos Pál 22 K értékben), albát (özv. Zalko Mária 18 K ért.-ben), csillárt (özv. Plauka Mária 263 K ért.-ben), konfirmándusok másik csillárra 150 K, kereszteléshez szükséges edényeket (Pavlov Anna), gyertyákat (Palkovits János 20 K ért. és Gabul Ceffer Anna 7 K ért.). — Mindezt teljes odaadással, örömmel s minden zúgolódás nélkül tették: — Tudták, amit tesznek, Isten dicsőségére teszik. Ilyen ereje van a mi evangélikus vallásunknak. A gyülekezetnek mindössze 4009 K tartozása van, amit igyekeznek majd mennél előbb kifizetni.

Az alatt mig Martis János bent a templomban beszélt, Jamriska, csalli lelkész a szabadban méltatta a nap jelentőségét azok előtt, kik a templomba be nem értek.

Szlávik György, Fuchs Samu közreműködésével kiszolgáltatta az Úrvacsoráját a jelen volt lelkészeknek s három presbyternek.

A szokásos egyházi befejezés után a püspök megáldotta a gyülekezetet.

Istentisztelet után a paplakon fehér asztalhoz ültek a nagyszámu vendégek (vagy ötvenen). Magyaros lakoma s alföldi bor mellett éltették a királyt, a püspököt, főesperest, felügyelőt, a lelkészt, a hölgyeket, Hirt Nándornét, aki a házi asszonyi tisztet töltötte be, Vajdát, a megjelent orsz. képviselőt, a lelkész atyját, a volt adminisztrátort s a híveket.

Ebéd után, mely 5-ig tartott el, a püspök a főesperes kíséretében Devicsére ment, ahol a vendégszerető lelkész házában megpihent s reggel 6 órakor elutazott Balassagyarmatra.

A vendégek legnagyobb része még másnap reggelig Honts moson maradt.

Így folyt le a honts mosi templomavatás. Adja a jó Isten, hogy azon szép harmónia, mely ezen a napon itt uralkodott, otthonos legyen mindig Honts moson az egyház s a haza javára, népének öröme s üdvére. — Ezt akarja elérni az újonnan megválasztott lelkész: Martis János. Scgitse őt ebben a jó Isten! Egyházmaróth.

Bobál Samu,
ev. lelkész.

T Á R C A.

Luther Wormsban.

Mutatvány Henzen Vilmos „Luther“ cz. darabjából: III. felvonás
3-ik jelenete.

Fordította: *Frenyó Lajos.*

3-ik Jelenet.

Előbbiek, Luther (a birodalom örökös marsalljától vezetve, egy Új-szövetség a kezében, melyet később az officialis asztalára helyez).

Luther (félénken jelenik meg a trón előtt, kezét szeme elé tartja, amint a fényes gyülekezetet meglátja): Oh Uram Istenem, mennyi fény és pompa!

Császár: (nevetve Aleanderhez.) No ez sem tesz soha eretnekké.

Berlepsz: (ki a kapunál áll, szorosán Luther mellé lépve.) Barátka, barátka, nehéz útra indulsz, minőhöz hasonlót én kemény ütközetben soha sem tettem; de ha igaz véleményben vagy és ügyedben biztos, akkor menj Isten nevében tovább és csak bizzál, Ő nem fog elhagyni soha.

Luther: Köszönöm a mondását kapitány uram, köszönöm. (Egy lépést tesz előre s belép a terembe.)

Lovagok: Luther, Luther! Éljen az Isten embere! Éljen!!

Szerzetesek: A pokol pusztítsa el!

A birodalom örökös marsallja: A császár nevében csend! Egge officialis úr kezdje!

Officialis: Luther Márton, kegyelmed meg van idézve a császár és birodalom elé, hogy feleljen arra a kérdésre, — azokat a könyveket, melyeket kegyelmed Németországban nyomtatott és kiadott, valamennyit visszavonja-e, vagy nem? Feleljen gyorsan! Visszavonja-e kegyelmed?

Luther: A kérdés lelkem örök üdvössége és az Isten igéje, — ami ég és föld közt a legfenségesebb, — körül forog. Itt csaknem vakmerőség és nagy veszedelem volna valamit meggondolatlanul kimondani. Azért alázatosan időt kérek a meggondolásra, hogy lelkemnek kára nélkül tudjak a kérdésre felelni.

Császár: Mit szólnak kegyelmetek ehhez a kérelemhez, fejedelmeim? Én azt hiszem, hogy ez a barát már régen tudta, miért idéztük ide.

Választófejedelem: Kérem császári kegyelmedet, ítélje meg, hogy ily fényes gyülekezetnek a látása nem kápráztatja-e a szegény barát szemét s nem zavarja-e meg gondolatait? Engedjen neki időt a meggondolásra addig, amíg arra szükség van, hogy a Legfelsőbbnek segítségét a maga számára kikérje.

(Rovid tanácskozás a császár és szomszédai között.)

Officialis: A császár kegye enged kegyelmednek egy kis időt a meggondolásra, hogy imádságban forduljon a mennyei Atyához erőért s világosságért tévelygése között.

Luther: Köszönöm a kegyet alázatos tisztelettel. (Miután a bibliát oldalt tette, egészen előre lépve, mély áhitattal imádkozva): Oh Isten, én Istenem, légy segítségemre Te az egész világ és emberi bölcseség ellen. Te Neked azt meg kell tenned, mert ez nem az én, hanem a Te ügyed. Hiszen személyemnek nincs itt mit keresnem és nincs semmi dolgom a világ nagy uraival. És mégis milyen szánalmas a nagy világ! — Hogy kinyitja az emberek száját és mégis oly hamar elvonja kezét, morogva vonul el és szalad a semmi-ség, a halál közönséges pályáján és útján. Hogy ha

én engedem magamat a világ hiu fényétől elvakíttatni, akkor végem van: a harag már meg van öntve, az ítélet kimondva — nem hallok szavamat én Istenem? Meghaltál? Nem, csak elrejtőztél előlem, hiszen Te nem halhatsz meg. Mondd meg nekem Uram, Te választottál ki engem? Én kérdezlek Téged. Felelj! Adj nekem bizonyosságot! (Lelkesen.) Igen, amily igaz, hogy élsz, az ügyem a Tied. Mert én kész vagyok érte életemet is adni. Így hát Belőled kell erednie, nem belőlem. Köszönöm Neked Istenem!

Officialis: Luther Márton, kegyelmed gondolkozási ideje elmúlt. Feleljen végre a császár felhívására. Vissza akarja-e vonni kegyelmed összes könyveit?

Luther: Hatalmas felséges császár! Fenséges fejedelmek! Kegyelmes Uraim! Miután nekem vissza kellene vonnom könyveimet, kérem legyenek szorgos figyelemmel arra, hogy azok nem egyfélék. Némelyek a hitről és erkölcsről olyan evangyéliumi módon szólnak, hogy még ellenfeleim is kénytelenek azokat evangyéliumiaknak és olvasásra méltóaknak elismerni. Ha ezeket visszavonnám, mit cselekedném egyebet, minthogy egyedül az igazságot átkoznám meg, amelyet ellenség és barát egyaránt elismer. Mások a pápaság, és a pápisták tanai, mint olyanok ellen vannak irányozva, melyek példájok által a keresztyén világot testi bajokkal és lelki csapásokkal elpusztítják. Mert azt senki sem tagadhatja, hogy a keresztyének lelki ismeretét a római túlkapások által a legszánalmasabb módon vetik fogságra és gyötrik és az egyház hihetetlen zsarnoksága a német nemzet javait és vagyonát elnyeli. (Tetszés-zaj.) Ha ezeket a könyveket vonnám vissza, a római garázdalkodást csak erősíteném. Jó Isten, miféle szegyenletes leplezője volnék a gonoszságnak és zsarnokságnak!

Aleander: Ne engedjétek a gonosztevőt beszélni!

Pap: Dugjátok be a száját!

A birodalom örökös marsallja: A császár parancsol itt.

Luther: Azért kérek ellen-bizonyítékokat, vagy evangyélium iratokkal czáfoljanak meg. Ha rám bizonyítanak, meg adom magamat szívesen, minden tévedésemet visszavonom, sőt első leszek akkor, aki könyveimet tűzbe veti.

Aleander: A kegyelmed tételei fölött már nem lehet vita, sem bizonyítás, hiszen az egyház azokat már régen elítélte.

Officialis: Adjon kegyelmed arra a kérdésre, visszavonja-e könyveit, egyszerű feleletet, melyben semmiféle kikötés nem nem lesz.

Luther: Mivel császári Felséged rövid választ követel tőlem, adok olyat, melynek sem szarva, sem foga nincs. Tehát megvallom nyíltan és őszintén: az egyház, amint Rómában kérkedik, nem ered Istentől. Az ő akaratá szerint nincs elkülönített papság, hanem minden egyes ember, aki Isten igéje és a szeretet parancsa szerint cselekszik, keresztyén s egyszersmind pap. A külső cselekedetek nem üdvözítenek, sem a fogadalmak, amilyen a feltétlen engedelmesség és szűzesség, hanem ezek helyett sokkal inkább szabad és mégis istenfélő vonzalom és tiszta szeretet egy nemes nő iránt. Tehát kijelentem: a zsinatoknak és pápáknak egymagokra nem hiszek, csak ha a Szentírás bizonyosságával vagy világos észokokkal meggyőznek; visszavonni nem akarok semmit.

Officialis: (Közbekiáltva.) Gondolja meg kegyelmed még egyszer!

Luther: Itt állok, másképen nem tehetek. Isten ügy segéljen. Ámen.

Szerzetesek: A pokol tűzére vele!

Lovagok: Itt van Luther és az evangyéliumi igazság!

Nép: Luther! Luther! Szerencse fel!

Császár: Az ágostonos vakmerősége csaknem elszédített. Milyen ember!

Aleander: Eretnék felség, százszor rosszabb, mint Husz! Az ily eretneknek adott szót nem kell megtartani.

(Növekvő mozgás és fegyver-zöreje kívülről.)

Választófejedelem: A szó, mit egyik férfi a másikkal adott, szent. Jaj nekünk mindnyájunknak, ha a hamis esküt megkoronáztuk.

Császár: Választó fejedelem, uram!

Aleander: Vakmerő! Az eretneknek adott szót, melyet a császár megtart, megszegi az egyházzal szemben, melynek megesküdött, hogy hűséges szolgája lesz. Eskü ellen! Melyik fontosabb a kettő közül?

Császár: (Ingadozva.) Hagyjatok fel . . . ne ki-nozzatok.

Ekbert: (Magában.) A császár kezd ingadozni. Mindenható, Segíts!

(A lárma közben megnövekedett.)

Herczeg: Mi az? Milyen lárma?

Ekbert: (Az ablakon át kémelve.) Az udvaron át fegyveres tömeg hömpölyög . . . A kapuban összetorlódik . . . Az őrség a támadással szembe száll . . . Hiába . . . Ordítanak!

Hangok: (Zavarosan, össze-vissza.) Adjátok ki Luthert! Bocsássátok szabadon!

Berlepsz: Fölfelé vonulnak . . . Itt vannak!

Teplomavatási évszázados emlékünnepe: Bártfán.

Az evangelizáló, egyházat építő és oltalmazó „munka nagy hetét” megelőző vasárnapon, az evangéliumi szeretetben és áldozatkészségben szent munka monumentális alkotását mutatta be az Urnak kedves áldozatul, a bártfai két evangélikus testvérgyülekezet.

A magyar evangélikus Sionnak ez a hajdan virágzó »kis Wittenbergje«, ma is, azon az örökemlékü magasztos ünnep-n is méltónak bizonyult a hithű elődökhöz. E sorok tartalma igazolni fogja, hogy álmokorságából ébredező egyetemes evangélikus egyházi közéletünk ez örvendetes mozzanata, nem emfem természetű jelenség csupán s így a bártfai ünnep jelentőségéből semmit le nem von az, hogy a krónikás eddig szóhoz jutni nem tudott.

Ezekben a válságos időkben, a mikor a nép, vezérek és örállók szívét ezer aggodalom tölti be, a bártfai ünnep biztatón hirdeti, hogy a régi vár, melynek bástyáit, hegyeket mozgó hittel apáink emelték: még áll s viharbíró falai között még van rendületlen hit, a mit földhözragadt szegény tót népünk szívében megingatni nem bír, néppárti vidékünk körüljáró hamis atyafiainak, rézzel, majd ezüsttel, ha kell, arannyal is csengő szép szava!

A százhetvenhat lélekszámból álló intelligens magyar német kis gyülekezet, a várost környező falvakban szétszórta, ezeregynehány tagból álló bártfavidéki tót egyházközség, ékesen szóló tettekben mutatja, hogy Sionunk kerítésén belől még van egyház-iránt való odaadás; még van jó szokás a régi jó időkben, még van nép, mely mint a hűvös patakra a szarvas kívánczik, úgy óhajta lelkével az Urra és hozzá fohászokodik, hogy a buzgó imádság, az erőt-

* Lásd e Lapok f. évi 41-ik számát.

lenségben is hatalmas dolgokat miveljen. Ilyen nagyszágos dolgot cselekedett az Úr lelke, bártfai evangélikus testvéreink szívében, mikor a lelkes egyháztagok — a maroknyi kis sereg — őrizve hiven a vett örökséget, százéves templomuk belsejét 12,900 korona költségen megújítva, hálaadó isteni tiszteletre gyűltek egybe: szent házuk felépülése százados évfordulójának emlékünnepe.

A renaissance stjlben épült templom 38 m. hosszú, 17 m. széles, 18 m. belső magasságú impozáns főhajója zsufolásig megtelt a hálaünnepen. Az első padokban és az oltár előtti nagy, szabad téren a vendégek foglaltak helyet, a kik vallásfelekezeti különbség nélkül, egyformán siettek részt venni az ünneplő egyház tiszta örömeiben.

Az egybegyűltek a meglepetés megilletődésével nézték a kifogástalan műzsléssel keresztül vitt mes-terművet, melynek megalkotásánál sikerült az ügyes festőnek megtalálni azt a színvegyüléket, végrehajtani azt a decoratiót, a mely egy vonallal sem lépi túl a nemes egyszerűség határait, szembetűnően domborítja ki a szép templom építészeti jellegét, semmit el nem hagyva, a mi a nézőnek jól esik; semmit nem alkalmazva, a mi szemsértő, ríktó lett volna. A hívők seregében boldog gyönyörűséggel tapadt minden könyvtelt szem az Úr hajlékának ékességeire s aztán ezer ajkon zendült meg az esdő imádat himnusa: Maradj meg kegyelmeddel, Velünk óh Jézusunk! . . .

A gyülekezet buzgó zsolozsmája, Szlabey Mátyás helybeli lelkész Istenhez emelő oltári szolgálata, a női vegyes kar Istent magasztaló, áhitatba ejtő szent éneke után: Hajdu János esperes lépett az oltár elé. Az ifju lelkű ősz lelkivezér, a szivreható patriarchalis ékesszólás vallásos melegével, egyszerűségével, maradandó hatást keltve, mondotta el rövid fölavató beszédét, melynek megkapóan szép részlete volt az ősök aposztrofálása, a kik — úgy mond — ha most fölébrednének, szomoruan, keserűn csalódva, megdöbbenve látnák, hogy a lezugott száz év alatt minden megváltozott, Sionunk népe nagyon megfogott; de letörülve a fájdalom könnyét, harsogva zúgnak az utódok felé: ne csüggedj el kicsiny sereg, „egy” „az Ige” változatlan ma is! Az Ige hallásából születő hit pedig meg győzi a világot, minden hatalmasságaival, az élet setétségének vezéreivel, s az ördög minden álnokságával egyetemben.

A felavató és megáldó liturgikus ének „Confirma Deus” . . . magyar szövegének összhangzatos, mélyen megindító előadása után Luther diadal himnusa szállott a hívők ajkáról az egek Urához.

Majd Korbély Géza eperjesi lelkész tartott magyar ünnepi beszédet. I. Kir. kvének 8-ik fejezetéből egybeállított textus alapján, bibliai hiterőt sugárzó, költői képekben szinte káprázatos, a honfiúi szeretet tüztől izzó alkalmi beszédében, prófétai hévvel hívta föl a szónok az ünneplőket arra, hogy e napon és mindenkoron: áldjuk Isten nevét a hős apákért, a kik elbuktak, hogy vérük hullásával az Igét, az Eszmét segítsék örök diadalra. Könyörögjünk mi is Salamonnal: «Legyen velünk is a mi Urunk Istenünk, a miképpen volt a mi Atyáinkkal, ne hagyjon el minket, el se távozzék tőlünk; hanem hajtsa magához a mi szívünket, hogy járjunk minden Ő utáiban, és őrizzük meg az ő parancsolatait, végzését és ítéletét, melyeket parancsolt a mi atyáinknak.» Végül: ajánljuk mi is Isten oltalmába e százados házat, az Ő szemei vigyázzanak e helyre éjjel és nappal az eljövendő századoknak zivataraiban. Lelki gyönyörűség volt szemlélni azt a csodálatos hatást, a mit a testvérhitfele-

kezetek képviselőire, az evangéliom éltető lelkének, — a másként hívőket is magával ragadó, — megnyilatkozása gyakorolt.

Korbely beszéde után *újbol a női vegyeskar* énekében gyönyörködhetett a buzgó gyülekezet. A szívre ható symphonia után *Francz Vilmos*, a m. n. egyház lelkésze, német nyelven előadott, minden mozzanatában érdekfeszítő, mesterien vázolt korrajzban festette a bártfai két egyház száz éves történetét. A hallottak között különösen megragadta figyelmünket a kicsiny mustármag története a *lelkési segélyegylet képében*, mely alap 200 forintból: hetvenezer koronát meghaladó, áldást hintő kútfővé változott. Hasonlóképpen gyarapodott a *Krumholtz Sámuel* 4000 forintos alapítványa, melynek jövedelméből 1879 óta *óvodát* tart fenn az egyház, melynek áldásait Bártfa lakói vallás-telekezeti különbség nélkül élvezik.

Szintúgy lebillencselte figyelmünket a Hrabovszky féle per ismertetése. *Hrabovszky Péter* várkapitány ugyan is 1675-ben: hatezeröttszáz forintnyi összeget adományozott az egyházközségnek iskolai célra. Ez összeget, az ellenreformatio idejében a városi hatóság az egyháztól *elvette*, s azt *beolvasztotta* (régí historia, mely úgy látszik mindig új marad!) a város *vagyondába*. Hiába volt minden folyamodás, hiába volt a per, a szegény evangélikus egyháznak „közmelegedésre” egyezkedni kellett, de legalább megkerült a veszett fejsze — nyele.

Lángoló hazafias érzéssel szóított az ékes szavu pap, az 1848-iki dicsőséges mozgalmakról is, a mikor, mint egy ember állt talpra a haza védelmére, Bártfának: magyar, tót, német polgára egyaránt.

Az 1859-iki patens a bártfai két egyház hazafias népét „az autonómiaért sikra szállók táborában találta” s csábító ígéreteivel megejteni nem tudta a hívek és vezérek honszerető becsületes lelkét.

Az 1863-ik évben *Mádaynak* valóságos diadal-körútja volt a bártfai egyházban.

Az evangéliumi szellem hűségével róvta le a tisztelet, elismerés és szeretet adóját a hálás gyülekezet *Klein Ernő* lelkészszel és *Dirhan Sámuel* tanítóval szemben, mind a kettőnek 50 éves jubileumi ünnepén.

Ugy hiszem e Lapok n. é. Szerkesztője, készséggel adna teret, a tanulságos történelmi essay egész terjedelmében való leközlésére, hiszen ha valaha, úgy most van szükségünk a nagy ősök nagy tetteinek, sőtétben is biztató fáklavilágára, hogy *mi is*, a régi lángnál gyujtsunk új szöveteket! (A legnagyobb készséggel állunk rendelkezésre. Szerk.

A tartalomban gazdag ünnepi sorrend lélekemelő mozzanata volt az, midőn az áhitatos türelemmel várakozó, a vidékről besereglett buzgó hívek ajkán megzendült hatalmas choralban a „Vssickni, jenzs skladaji, — V Pánu swé dufáni” közének dallama. Boldog nép az, mely hitének, örömeinek, reményének, hálájának tengervégtelenségét tudja kifejezni zsolttáros ajkával, a legelfásultabb szívet is megrezgető zengő szózatával. — A bevezető ének után, *Kello Gusztáv* szarvasi segédlelkész, I. Kir. 8. 57 v. alapján lendületteljes, nagy határu tót beszédében azt írta föl az ügyes kézzel felállított emlékoszlopra, hogy ez a háttárpont, az *örömmek* napja tekintettel a dicső multra, az ősök hithűségére, az Isten kifogyhatatlan égi kegyelmére; de a *gondnak*, aggodalomnak napja is ez ünnep, tekintettel a vallásos versengésekre, a hit oltárain kialvó tüzekre, a terjedő vallásos közönyre; de a ki atyjainkkal volt: az mi velünk is lesz, azért ez

ünnep a *bizalomnak* napja szemben az ismeretlen jövő küzdelmeivel. Dicsérete és jutalma legyen a fiatal Timotheusnak, hogy nehéz föladatával szemben olyan szépen megállotta helyét, a nép pedig könnyelt szemekkel, a visszaemlékezés mély meghatottságával hálhatta, elhunyt lelkipásztorának szép tehetségű fiát azon a szószeiken, hol az apa, rajongással szerető népének évtizedeken át hirdette az Isten igéjét.

A „Plesejme z radosti” kezdetű záró ének után: *Hajdu János* esperes áldással bocsátotta el az Urnak színe elől a hívők seregét, a mely a *Hymnust* énekelve, lelki melegségben, testvérszeretemben, hitben gazdagodva hagyta el az Urnak felavatott gyönyörűséges hajlékát.

Az imádság, a ragyogó szónoklat, a zsolozsma hangja semmisségbe tűnhet el; az igaz; a fölgyújtott örömtüzek kialudhatnak; a főséges ünnepet követhetik a legsivárabb napok, *de azt a hatást, a mit a lélekre ez az ünnep gyakorolt az élet durva ujjá el nem törölheti*, azt a szép ligetet, ott a bártfai vallásos élet mezején, az élet sivó homokja be nem temetheti. S hogy abban a ligetben nem csak szóvirágok, nem csak a szalmaláng hervatag rózsái teremnek, hanem ott, az Úr háza iránt való buzgó szerelem, romolhatatlan gyümölcsöket érlel most is, azt bizonyítják a következő ékesen szóló szép adományok:

Mosánszky Béla gondnok ujjá festette a nagy templom kapuit, a melynek főbejárója fölött a következő szép kronodisztichon olvasható:

„S Vpp LICI b Vs L aet I h I C f Vn DV nt qVae pop LI te f L e X o C hr I st IC o L ae Vot Is ann Ve san Cte De Vs” (Supplicibus votis, quae laeti hic fundunt poplite flexo christicolae, annu, sancte Deus.)

Biloveszky Józsefné Kalix Ilona urnő a szentély jobboldali ablakára festette Luther életnagyságu képét, a baloldali ablakon pedig Melanchtont látjuk remek művészi kivitelben. Ez utóbbi kép *David János* egyházi felügyelő ajándéka. A két ablak festése a képekkel megközelítőleg kétezer koronába került.

A m. n. egyház *hölgytagjai* fehér selyem damast oltárterítőt készítettek remek stílusú magas himzéssel gazdagon díszítve 500 korona értékben.

Ismeretlenül maradni óhajtó jöltevők a templom románstílusú oltárát látiák el dús aranyozással, melynek félköralakú homlokzatán messze tündököl a diadalmi szózat: „*Erős vár a mi Istenünk!*” . . . Az oltártól jobbra és balra a háttérrel képező karzat alsó domború párkányán hasonlóképpen dús aranyozott betükből áll a kettős jelmondat: „*Dilo chramu toho verne slúzsit' Bohu Jizs jest dokonáno práci velmi mnohú*” „*Nu jizs plesej cürkev naciji oboji Neb te budu zsehnat' i potomci Tvoji.*”

Az oltárkép, plastikus domborműben ábrázolja *Jézust*, a Gethcemane kertben.

(Folyt. köv.)

y.

BELÉLET.

Lelkész választás. A hódmezővásárhelyi egyházközség b. e. Draskóczy Lajos lelkész utódját október 18-án választotta meg. A népes közgyűlés Petrovics Soma esperes elnöklete alatt folyt le. Beadott összesen 462 szavazat. Ezekből 298 Plavec Gyula vásárhely-pusztai lelkész-tanítóra esett, kit az esperes az egyházközség megválasztott lelkészének nyilvání-

tott. A többi szavazatból Horémusz Pál orosházi segédlelkész kapott 134-et, Rédey Károly pusztaföldvári lelkész 21-et, Melczer Dezső galgagyörki lelkész 1 szavazatot. — A fancsali egyházközség lelkészévé Tóth József szarvasi tanítóképezdei vallásnár lett megválasztva.

Uj tanár. A szarvasi főgimnázium tanárává a felügyelő bizottság Kerber János okleveles tanárt választotta.

Halálozás. Szarvason elhunyt özv. Lukesch Flórisné, kinek férje egykor a szarvasi főiskola jeles tanára volt. Az agg matróna 94 évet élt. Édes anyja volt az ifju korában elhunyt jeles költőnek: Inczédi Lászlónak.

Nagylakon a napokban hunyt el Dr. Hős Mihály orvos, ki egyházunknak hűséges fia volt.

Petőfi István hamvai. A kondorosi ev. egyházközség területén levő csáki urad. temetőben porlad nagy költőnk öcsé István, ki 1880-ik év április 30-án hunyt el szívszélhűtésben, 54 éves korában s a ki a Geist család teljhatalmu gazdatisztje volt. A „Petőfi társaság“ a Petőfi család tagjainak porait egybegyűjteni határozván, megtörtént az intézkedés, hogy Petőfi István is exhumáltassék s szüleivel és a nagy költő korán elhunyt fiával Zoltánnal egy sírboltba gyűjtessenek. Azóta, mint a napilapok értesítenek, a tetemek elhelyezése tényleg megtörtént. Petőfi neje és a r. kath. vallásban felnőtt fia holttetemének elhelyezésénél Prohászka r. kath. püspök, a többi hamvak felett Scholtz bányakerületi ev. püspök mondott beszédet.

A „Bethlen Gábor kör“ irodalmi bizottsága f. hó 24-én tartotta a második irodalmi estélyét. A nagyszámu hallgatóság tetszéssel fogadta Legioner (Gerenday László) novelláját. Szép sikert aratott Rakásny Mariska, saját költeményének elszavalásával. — Majd Ricsey György zongorázott művészi tehnikával. Gaál Ferenc humoros szavalatát, derült kedélyben hallgatták végig, az estélyt Baja Mihály saját verseinek előadásával fejezte be. A „Bethlen Gábor kör“ minden második szombaton d. u. 6 órakor irodalmi estélyt rendez, amelyre vendégeket is szívesen lát.

Reformációi emlékünnepe. A pápai ev. egyház a reformáció 391-ik évfordulója alkalmából e hó 31-én esti 7 órakor a gyülekezeti nagy tanácssteremben ünnepélyt rendez. Ünnepi megnyitó beszédet Gyurácz Ferenc püspök, alkalmi felolvasást pedig Thury Etele theol. tanár tart. Ezen kívül szavalatok és hangversenyszámok egészítik ki a műsort.

A budapesti protestáns egyetemi és főiskolai ifjuság Bethlen Gábor köre és a ref. theol. akadémiái önképzőkör 1908. évi október hó 31-én, szombaton délután 6 órakor az ev. ref. főgimnázium disztermében (IX. ker. Lónyai-utca 4c. II. emelet) reformációi emlékünnepe rendez, melyen megszabott belépő-díj nincs, de adományokat a Bethlen-Otthon javára köszönettel fogadnak. Az estély műsora a következő: 1. Közének. Jövel szent lélek Úristen . . . 2. Imádkozik: Okos Gyula, a B. G. K. belmissió elnöke. 3. Megnyitó beszédet mond: Eöri-Szabó Dezső, a B. G. K. elnöke. 4. Térj magadhoz drága Sion. Énekli a B. G. K. énekara Gáty István vezetésével. 5. Ünnepi beszéd: „A protestantismus jelentősége Magyarországon“, tartja Szteló Kornél a budai ev. egyház felügyelője. 6. Nyitány a Hugonottákból. Előadja a ref. theológia zenekara Losonczy Gyula vezetésével. 7. Ünnepi óda. Irta és előadja Barczy Baja Mihály. 8.

Erős várunk nekünk az Isten. Énekli a B. G. K. énekara Gáty István vezetésével. 9. Imádkozik: Viktor János, a Th. A. O. titkára. 10. Közének. Te benned biztunk eleitől fogva. . . .

A győri evang. belmissziói egyesület f. évi október hó 31-én, a reformáció emlékünnepe délután 5 órakor az evangélikus templomban vallásos estélyt rendez, a következő műsorról: 1. Reinberger: Fughetta. Orgonán előadja Kirchner Elek. 2. Gyülekezeti közének: Isten felséges adománya. 1 és 2. vers. 3. Imádság és írásmagyarázat. Mondja Pálmai Lajos. 4. a) Mendelssohn: Uram, kegyelmezz . . . Paulus Oratoriumából; b) Kapi Gyula: Tehozzad óh Uram. . . (XXV. Zsoltár). Énekli Hanely Flóra urhölgy, felső leányisk. zenetanárnő. 5. A reformáció hatása a magyar nemzet történetében. Irta és felolvassa Payr Sándor, theol. akad. tanár. 6. Mendelssohn: Szemeiddel feltekints . . . Motette Illés Oratoriumából. Énekli a győri ev. egyházközség vegyeskara Kirchner Elek vezetése mellett. 7. Legifj. Szász Károly: A hitetlen. Szavalja Pálmai Kálmán, polg. isk. tanár. 8. Gyülekezeti közének: Ha Krisztus maga oltalma.

Jótekonny alapítvány. Szentgyörgyi György Gusztáv, eperjesi lakos, ki a bazini szentgyörgyi gróf Szentgyörgyi családnak Pál vagyis Anonymus mester utjani egyenes leszármazottja, édes testvérenek Szentgyörgyi János Lajos emlékére 1000 (egy ezer) koronás alapítványt tett a margonyai ág. h. ev. egyháznál azon kikötmények mellett, hogy ezen alapítvány Szentgyörgyi János Lajos alapítványa címén gyümölcsözőleg kezelendő. Az alapítvány mindenkor tőke állaga utáni kamat 45% mindenkor a tőke nagyobbítására fordítandó. A mindenkor tőke évi kamathozadékanak 25% a margonyai ág. h. ev. egyházat; 35% a margonyai ág. h. ev. egyház lelkészét, tanítóját és az egyházfit illetendi.

NEKROLOG.

Haskó György
1816—1908

Alig ismeri valaki, neve ismeretlen s a kik ismerhették volna, talán már régen alusszák az örökpihenés édes álmát. Iskola társai régen elköltöztek már, a midőn szept. 28-án magához szőlította Isten akarata. 92 éves volt. Nem a nagy tettek emelik ki Haskó Györgynek a nevét a feledés homályából, mert hiszen zajtalanul, csendesen, a világtól elvonulva élt. Élhetett volna fényesen, urason s ő mégis csendesen elvonult, hogy annál inkább áldozhassék a jótekonny oltárán, nem czégért való sípolással. hanem azon tiszta tudattal, a mit a te jobb kezed cselekszik, ne tudja azt a bal kezed.

Haskó György mint jobb módu földmivelő fia Sáros megyében Vörösvágáson született. Eperjesen középiskoláinak elvégzése után theologus lett, a hol el is végezte theologiai tanulmányát. Lelkészsé avatták, de nem vállalt lelkészi állást, hanem Rozgonyban Kassa mellett Heler családnál nevelői állást fogadott el. A midőn az oktatására bizott gyermekek atyja meghalt, tovább is maradt a családnál, a nélkül, hogy ő alapított volna családi életet. Ő vezette a gyermekek nevelését, a gazdaságot s a midőn nyugalomba vonult és Isten magához szőlította, mintegy 100 ezer koronányi vagyonát jótekonny egyházi adókra hagyományozta.

Végrendelete szerint első sorban a tiszai kerületről emlékezett meg, neki hagyományozván 10,000, majd eperjesi kollegiumnak 8000 koronát, mely öszszegnek kamatai felerészben theologusok és tanítóképzősek ösztöndijaira, felerészben tápintézet költségeire fordítasának; Sáros zemplémi egyházmegye lelkészára nyugdíj intézetének 1000 kor., felsőkemenzei, ranki és ó falvi egyházaknak 600—600, összesen 1800 koronát, azonkívül a budaméri egyházat is beleértve ezeknek hagyományozta mintegy 18,000 koronát érő úrbéri telkét Rozgonyban. A mennyiben pedig vagyona meghaladná az egyes hagyományozott tételeknek összegét, ezen összegre nézve örökösévé rendelte a tiszai ev. egyház kerületet.

Fáradozásának gyümölcseivel sok sajjó sebet vélt bekötözni, legyen tehát áldott közöttünk emléke és legyen könnyű siri álma az anya föld ölében, evangéliumi szeretetével pedig világoljon nekünk és a késő utódoknak.

IRODALOM.

A Nirvána. Irta Dr. Kovács I. István. Különlenyomat a „Theologiai szaklap” VI. évfolyamának 4-ik számából. Budapest 1908. Kókai Lajos könyvkereskedése VI. Király-utca, 1. Ára 80 fillér. Érdekes, mindvégig lebilincselő vallástörténeti tanulmány, a mely a buddhista Nirvána helyes meghatározása s ez alapon a körül forog, ha vajjon a Nirvána a keresztyén eschatologia és soteriologia »menyországának« fele-e meg, vagy nem egyéb, mint a minden testtől, minden szenvedélytől, minden büntől, az érzelem minden elfogódásától, vágyától és gyarlóságától való abszolút szabadság béke-állapota. A szerző mélyreható irodalmi búvárlatok alapján, — szerintünk is igen helyesen — az utóbbi eredményt állítja egyedül elfogadhatónak. A Brahmanismus reformációjaként létrejött buddhista filozofia gyakorlatilag másként nem is fogható fel, mint a lélekvándorlás tanával szemben s az ez által feltüntetett örökös szenvedés és hányaitatás ellenében az abszolút nyugalom gondolatával vigasztalni akaró felsőbb vallási fokozat. A sok érdekes tanulságot feltáró, önálló tudományos meggyőződésből fakadt munkát ajánljuk minden olvasónk szíves figyelmébe.

Perczelné Kozma Flóra lapunk f. é. 41, 42 és 43-ik számának tárczarovatában ismertett műve Kókai Lajos bizományában példányonként 4 koronáért szerezhető meg.

PÁLYÁZATOK.

Káplánt keresek. Kötelességei lesznek: az összes lelkészi, irodai teendőkben való segédkezés és a szomszéd bányá telepen, heti két órában vallástánítás, szükség esetén, az üresedésben levő espereségbeli egyházakban való ténykedés.

Javadalmazása lesz: 1400 az egyezer négyszáz korona. Jelentkezést elfogad és bővebb felvilágosítást ad,

Rozsnyón, 1908. okt. 22.

(1—1)

Terray Gyula
gömöri főesperes.

A csanádcsongrádi ág. hitv. ev. egyházmegyéhez tartozó tótajku nagylaki egyházközség **második lel-**

készi állására — előléptetés folytán — pályázat hirdettetik.

E lelkészi állással járó javadalom a következő:

1. *Kézpénzben* 400 korona, negyedévenként fizetve. 2. *Egyszázhuszonöt* (125) hectolier buza, szinte negyedévenként fizetve. 3. *Hat* öl kemény tüzi fa. 4. *Stóllák*: esketéstel 50 kr. eljegyzéstől egy törülköző ajándékban; avatástól földdel bíró gazdától, iparostól és házas zsellértől egy kenyér és egy csirke, házzal nem bírótól: 10 kr. temetésektől énekszóval 14 kr. predikációval 64 kr. 5. *negyvennyolcz* kataszt. hold és 1305 négyzőgöl föld. (Ez idő szerint 2000 kor.) 6. A lelkészi hivatalhoz tisztességes lakás s hozzávaló kert használata, az előbbinek tatarozása s évenkénti belső és külső meszelése az egyházat illeti.

E lelkészi állásra folyamodni kívánók részéről a bányai egyházkerületi lelkészválasztási szabályrendelet értelmében a kellően felszerelt kérvények esperesi hivatalomhoz f. évi november hó 15-kéig bezárolag nyújtandók be.

Szentes, 1908. október 26.

Petrovics Soma,
csanád-csongrádi esp.

2—1

A gömöri ágost. hitv. evang. egyházmegyébe kebelezett, s halálozás által megüresedett *kiétei* tót anyanyelvű egyház **lelkészi állomására** pályázat hirdettetik.

Ezen lelkészi állomás javadalmazása következő: 1. Kényelmes lakás, kert. 2. Kézpénz, szántó föld, rét, palást-díjak jövedelme nyolczszáz hetvenkét korona és tíz fillér, azaz 872 kor. és 10 fillér. 3. Állami kiegészítés 727 kor. 90 fill. azaz hétszáz huszonhét korona és kilenczven fillér.

A lelkészválasztási szabályrendelet értelmében a kellően felszerelt jelentkezések alólírott főesperes hivatalánál, november 15-ig nyújtandók be.

Kelt Rozsnyón és Csetneken 1908. okt. 19.

Terray Gyula
főesperes.

(1—3)

Szontagh Andor
egyházm. felügyelő.

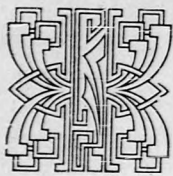
A NE TEMERE és a jus placeti.::
Irta: Kovács I. István. — Ára 1 korona.

A NE TEMERE dekretum.:: Egyházpolitikai tanulmány. (Nem a szöveg.) 60 fill.

E két munka ára együttesen, postaköltséggel 1 kor. 80 fillér. — Czélszerű postautalványon megrendelni.

Legújabb egyházirodalmi jegyzék. :: Ingyen!
Most jelent meg ez a részletes — prot. theol. művekről és vallásos iratokról szóló árjegyzék.

KÓKAI LAJOS
könyvkereskedése.
Budapest, IV., Károly-utca 1. (30—28)

KÖZVETLEN VONATÖSSZEKÖTTETÉSEK Budapest

és a magyar királyi államvasutak, valamint az azon túl fekvő csatlakozó vasutak főbb állomásai között.

Érvényes 1908. október hó 1-től.

Oda							Debrecen—Szerencs							Vissza						
* Motorosvonat.							93							* Motorosvonat.						
Szv.	Szv.	Szv.	*	Szv.	Szv.	*	*	Szv.	Szv.	Szv.	*	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	*	Szv.	Szv.	
4702	4704	4710	4716	4706	4708	4714	4713	4701	4703	4705	4715	4707	4711	4713	4701	4703	4705	4715	4707	4711
I-III.	I-III.	I-III.	II-III.	I-III.	I-III.	II-III.	II-III.	I-III.	I-III.	I-III.	II-III.	I-III.	I-III.	II-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	I-III.	
705	915	—	720	—	900	225	1220	—	140	820	940	510	—	—	—	—	—	—	545	
1015	320	626	853	—	221	238	742	—	158	216	711	910	—	—	—	—	—	—	221	
—	—	426	—	—	103	340	745	—	—	259	727	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	530	—	—	100	—	—	—	1122	—	635	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	1133	524	—	410	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
515	851	1226	220	428	706	1038	—	635	804	1122	324	633	846	1026	—	—	—	—	—	
521	—	1231	226	—	711	1045	—	629	759	—	319	628	—	1021	—	—	—	—	—	
533	903	1239	239	440	720	1058	—	618	751	1110	311	617	834	1011	—	—	—	—	—	
542	910	1246	247	449	729	1104	—	610	744	1104	304	609	828	1003	—	—	—	—	—	
552	918	1255	256	458	737	1123	—	600	734	1057	257	600	822	954	—	—	—	—	—	
559	925	102	—	504	744	1131	—	542	728	1049	246	—	814	942	—	—	—	—	—	
617	959	117	—	518	803	1151	—	520	712	1034	239	—	806	922	—	—	—	—	—	
631	949	128	—	529	715	1207	—	52	658	1023	216	—	746	904	—	—	—	—	—	
641	957	137	—	537	824	1218	—	449	650	1014	208	—	737	856	—	—	—	—	—	
930	142	454	—	932	—	—	—	—	335	551	1053	—	—	601	—	—	—	—	—	
958	—	425	—	950	—	—	—	—	338	—	1034	—	225	—	—	—	—	—	—	
1050	—	—	—	905	—	—	—	—	300	—	—	—	120	—	—	—	—	—	—	
940	202	514	—	1012	—	—	—	—	313	—	1050	—	387	625	—	—	—	—	—	
335	551	1053	—	—	601	—	—	—	950	142	454	—	932	—	—	—	—	—	—	
659	1004	344	—	546	858	—	—	—	631	1003	139	—	700	843	—	—	—	—	—	
715	1017	400	—	558	916	—	—	—	618	951	123	—	648	834	—	—	—	—	—	
726	1024	411	—	606	928	—	—	—	608	942	111	—	638	815	—	—	—	—	—	
727	1025	413	—	67	929	—	—	—	607	941	110	—	637	814	—	—	—	—	—	
734	1031	420	—	—	—	—	—	—	600	—	103	—	631	807	—	—	—	—	—	
740	1036	426	—	—	—	—	—	—	—	—	1257	—	626	801	—	—	—	—	—	
748	1043	434	—	622	948	—	—	—	550	928	1250	—	621	794	—	—	—	—	—	
803	1052	450	—	631	1002	—	—	—	540	918	1239	—	611	743	—	—	—	—	—	
815	1101	502	—	640	1015	—	—	—	527	907	1222	—	558	726	—	—	—	—	—	
828	1111	515	—	650	1029	—	—	—	515	856	1309	—	547	715	—	—	—	—	—	
835	1117	522	—	656	1037	—	—	—	505	850	1209	—	541	794	—	—	—	—	—	
—	1233	410	735	—	820	400	—	—	—	744	—	—	1209	439	—	—	—	—	—	
1144	339	925	—	—	454	—	—	—	1200	—	622	850	1225	—	—	—	—	—	—	
100	710	955	—	—	635	—	—	—	940	1110	740	—	830	215	—	—	—	—	—	

Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár—Predeal—Bukarest.				Budapest—Arad—Predeal—Bukarest.			
820	915	—	759	640	800	1220	200
348	211	—	239	1114	329	900	654
827	553	—	1110	649	1125	821	1131
712	209	—	245	730	712	209	452
111	331	—	112	332	111	331	1611
319	531	—	1214	237	319	531	1751
358	604	—	1130	147	357	604	1823
805	920	—	809	915	805	920	1120

Budapest—Miskolcz—Lawoczne—Lemberg—Odessa—Kiew—(Moszkva).						Budapest—Miskolcz—Kassa—Poprád—Felka—Oderberg—Breslau—Berlin—Hamburg.						
735	215	940	—	635	100	955	650	810	845	815	845	1020
1050	538	311	—	111	941	630	1010	1243	159	256	336	657
210	1024	1008	—	525	445	304	1144	339	454	1200	1215	621
538	228	441	—	1249	1224	1202	225	715	815	542	832	305
615	258	615	—	1152	1140	1152	835	302	503	1118	115	955
815	455	815	—	940	920	940	906	329	610	940	1255	940
1100	729	1100	—	730	642	830	1146	556	1035	610	1005	610
—	925	—	—	1157	846	1157	526	1116	526	1132	439	1132
—	815	—	—	915	935	915	950	452	930	443	1232	443
—	1100	—	—	910	650	910	—	—	—	—	—	—

Nyomatott Nyiregyházán Piringer J. utóda (Borbély Béla) könyvnyomdájában.